

Przepisy katalogowania Biblioteki Narodowej (książki)

Bożena Jeźmańska

Wydział Gromadzenia i

Opracowania

Biblioteki Pedagogicznej w Radomiu

Opracowane przez Bibliotekę Narodową przepisy katalogowania książek starają się pogodzić różne, czasami sprzeczne podejścia:

- dobrze ugruntowany zwyczaj i tradycję opisu bibliograficznego obecnego w polskich bibliotekach od kilkudziesięciu już lat,
- konieczność przystosowania katalogów bibliotecznych do pełnego wykorzystywania możliwości oferowanych przez nowoczesne systemy bazodanowe i udostępnienia użytkownikom bibliotek efektywnych i funkcjonalnych narzędzi usprawniających dostęp do informacji.

Należy uwzględnić:

- potrzeby i wygodę użytkowników bibliotek (przede wszystkim czytelność, zrozumiałość i nieprzeładowanie opisów i danych w nich zawartych),
- wymogi krajowej centrali bibliograficznej i urzędowej rejestracji całości produkcji wydawniczej — miarodajne, jednoznaczne i możliwie precyzyjne opisy bibliograficzne.

W związku z tym zrezygnowano z:

- stosowania skrótów,
- reguły wyliczania do 3 elementów,
- poprawiania i komentowania błędów w miejscu ich wystąpienia, wprowadzenie reguły „bierz, co widzisz”)..

Brak podziału na stopnie szczegółowości opisu

Zrezygnowano ze rozróżnienia trzech stopni
szczegółowości opisu bibliograficznego,
wychodząc z założenia, że opis powinien być
możliwie szczegółowy, a stopień
wykorzystania danych w różnych sposobach
ich prezentacji nie powinien wynikać z
przepisów katalogowania.

Książki

Publikacje, których głównym elementem jest tekst i/lub obraz, zwykle wydane w postaci kodeksu i paginowane, składające się z jednej lub więcej jednostek fizycznych dowolnej objętości, kompletne w jednym woluminie bądź kompletne (lub przewidziane do skompletowania) w określonej liczbie woluminów. Książki, oprócz postaci tradycyjnej, mogą być rozpowszechniane w dowolnej formie niezależnie od nośnika fizycznego.

Podstawa opisu

Podstawową jednostką opisu

bibliograficznego książki drukowanej jest **pojedynczy wolumin**, rozumiany jako jednostka fizyczna. Może to być:

- publikacje samodzielne wydawniczo (jednoczęściowa publikacja zwarta)
- części publikacji wielotomowej
- publikacja wchodząca w skład serii.

Kolejność źródeł danych

1. **strona tytułowa**, a jeżeli książka ma dwie lub więcej stron tytułowych — główna strona tytułowa,
2. jeżeli brak strony tytułowej — **substytut strony tytułowej**, czyli ta część książki (stronica, część stronicy lub inna część książki), która zawiera tytuł właściwy książki (nagłówek, okładka itp.). Substytut strony tytułowej zastępuje nieobecną stronę tytułową, jest traktowany jak podstawowe źródło danych,

Kolejność źródeł danych

3. inne **preliminaria**, tzn. strona redakcyjna, wszystkie karty poprzedzające stronę tytułową lub jej substytut, okładka (z grzbietem i obwolutą), ale tylko wtedy, gdy jest ona integralną częścią oryginalnej postaci wydania książki, metryka książki.

Kolejność źródeł danych

- 4. inne części książki:
wstęp, tekst główny, dodatki do tekstu itp.
- 5. źródła spoza książki, np. **bibliografie**,
w tym narodowe, **katalogi**, uznane
wydawnictwa informacyjne, także
internetowe

Zastosowanie nawiasu kwadratowego[]

W nawiasie kwadratowym ([]) podaje się informacje znalezione poza podstawowym źródłem danych. Jeżeli następujące po sobie elementy w tej samej strefie przejęto spoza podstawowego źródła danych, każdy z nich należy ująć w odrębny nawias kwadratowy.

Audiobooki

Publikacje dźwiękowe, zawierające głównie słowo mówione, np. dzieła literackie, materiały szkoleniowe, przemówienia itp.

E-booki

Publikacje elektroniczne zawierające tekst lub tekst i obraz.

Forma graficzna opisu

- Układ graficzny dotyczy sposobu prezentacji opisów w różnego rodzaju zbiorach informacji o publikacjach, a zwłaszcza bibliografiach, w tym bibliografii narodowej. W katalogach komputerowych sposób prezentacji danych jest zdefiniowany przez tzw. szablony wyświetlania uwzględniające różne przesłanki, nie tylko przepisy katalogowania i ściśle stosowanie określonych w nich znaków umownych.

Zasady ogólne

Opis bibliograficzny książki (w tym audiobooka) może zawierać elementy zebrane w siedmiu (w przypadku e-booków w ośmiu) strefach.

Występowanie poszczególnych elementów jest uzależnione od budowy i/lub zawartości publikacji.

Kolejne strefy opisu bibliograficznego podaje się w ciągłości wiersza. Tylko strefę uwag oraz strefę identyfikatora i sposobu uzyskania książki podaje się od nowego wiersza z wcięciem.

Do opisu nie włącza się stref lub elementów, które nie mają zastosowania w opisie danej publikacji, pomija się również znaki umowne poprzedzające lub zamykające taką strefę lub element (np. oznaczenie ilustracji w opisie książki bez materiału ilustracyjnego, strefę serii w przypadku książki nienależącej do żadnej serii).

Znaki umowne stosuje się w celu oddzielenia kolejnych stref opisu bibliograficznego oraz wyróżnienia poszczególnych elementów w obrębie stref.

Każdą strefę, oprócz pierwszej, pisaną w ciągłości wiersza, poprzedza się kropką, odstępem, myślnikiem, odstępem (. —). Jeżeli daną strefę zaczyna się od nowego wiersza z wcięciem (co wyraźnie oddziela ją od strefy poprzedniej), należy pominąć znak umowny poprzedzający strefę.

Pisownia

Elementy opisu przejmowane z katalogowanej pozycji, a więc należące do: strefy tytułu i oznaczenia odpowiedzialności, wydania, strefy adresu wydawniczego (strefy publikacji, produkcji, dystrybucji itp.), strefy serii i książki wielotomowej, strefy uwag (dotyczy tylko części uwag) **podaje się w formie, w jakiej występują w źródle danych**, o ile postanowienia dotyczące danego elementu nie nakazują przyjęcia innego rozwiązania.

Strefy opisu książki (także e-booków)

- 1 strefa tytułu i oznaczenia odpowiedzialności
- 2 strefa wydania
- 3 strefa szczegółowego oznaczenia rodzaju i wielkości publikacji elektronicznej (E-BOOK)
- 4 strefa adresu wydawniczego (strefa publikacji, produkcji, dystrybucji itp.)
- 5 strefa opisu fizycznego
- 6 strefa serii i książki wielotomowej
- 7 strefa uwag
- 8 strefa identyfikatora i sposobu uzyskania książki

1) strefa tytułu i oznaczenia odpowiedzialności:

- tytuł właściwy
- tytuł równoległy (tytuły równoległe)
- dodatek (dodatki) do tytułu
- równoległy dodatek do tytułu (równoległe dodatki do tytułu)
- tytuł pracy współwydanej (tytuły prac współwydanych)
- oznaczenie (oznaczenia) części
- tytuł (tytuły) części
- oznaczenie (oznaczenia) odpowiedzialności

Szablony układu elementów:

- a. **Dzieła anonimowe bez jakichkolwiek oznaczeń odpowiedzialności.**

Przykłady:

- Tytuł właściwy : dodatek do tytułu
- Tytuł właściwy = Tytuł równoległy : dodatek do tytułu

Szablon układu elementów:

b. Dzieła autorskie oraz dzieła anonimowe z oznaczeniem odpowiedzialności i pojedyncze tomy książek wielotomowych o tytułach wyróżniających

Przykład:

Tytuł właściwy : dodatek do tytułu /
oznaczenie odpowiedzialności ;
oznaczenie odpowiedzialności innego rodzaju

Szablon układu elementów:

c. Dzieła jednego autora współwydane bez wspólnego tytułu

Przykład:

Tytuł właściwy : dodatek do tytułu ; Tytuł właściwy : dodatek do tytułu / oznaczenie odpowiedzialności ; oznaczenie odpowiedzialności innego rodzaju, kolejna nazwa w oznaczeniu odpowiedzialności tego samego rodzaju

Szablon układu elementów:

**d. Dzieła dwóch lub więcej autorów
współwydane bez wspólnego tytułu**

Przykład:

Tytuł właściwy / oznaczenie
odpowiedzialności. Tytuł właściwy /
oznaczenie odpowiedzialności.

Szablon układu elementów:

e. Pojedyncze tomy książek wielotomowych o tytułach niewyróżniających (zależnych od tytułu całości)

Przykłady:

- Tytuł całości. Oznaczenie części, Zależny tytuł części
- Tytuł całości : dodatek do tytułu. Oznaczenie części, zależny tytuł części / oznaczenie odpowiedzialności.

2. Strefa wydania

Strefa wydania obejmuje:

- oznaczenie wydania
- oznaczenie odpowiedzialności dotyczące wydania
- dodatkowe oznaczenie wydania
- oznaczenie odpowiedzialności dotyczące dodatkowego oznaczenia wydania.

Audiobook:

- oznaczenie wydania

E-booki

Wyrażenia dotyczące:

- wszystkich kopii publikacji elektronicznej określonych jako wydanie oraz
- wszystkich kopii publikacji elektronicznej w określonej formie prezentacji, różniących się zawartością intelektualną lub artystyczną od innych kopii o tej samej formie prezentacji, niezależnie od występowania lub braku formalnego określenia wydania.

Szablon układu elementów:

Oznaczenie wydania

Oznaczenie wydania, dodatkowe oznaczenie wydania

Oznaczenie wydania / pierwsze oznaczenie odpowiedzialności dotyczące wydania ; drugie oznaczenie odpowiedzialności dotyczące wydania, dodatkowe oznaczenie wydania

3. Strefa szczegółowego oznaczenia rodzaju i wielkości publikacji elektronicznej (E-BOOK)

Oznaczenie rodzaju publikacji elektronicznej podaje się dla wszystkich typów publikacji elektronicznych, przede wszystkim jednak dla publikacji o dostępie zdalnym, dla których nie ma zastosowania strefa opisu fizycznego.

4. Strefa adresu wydawniczego (strefa publikacji, produkcji, dystrybucji itp.)

Strefa adresu wydawniczego (strefa publikacji, produkcji, dystrybucji itp.) obejmuje:

- miejsce wydania, produkcji i/lub dystrybucji
- nazwę wydawcy, producenta i/lub dystrybutora
- datę wydania, produkcji i/lub dystrybucji

Przykłady schematów

- Miejsce wydania : nazwa wydawcy, data wydania
- Miejsce wydania ; miejsce wydania : nazwa wydawcy, data wydania
- Miejsce wydania : nazwa wydawcy ; miejsce wydania : nazwa wydawcy, data wydania
- Miejsce dystrybucji : nazwa dystrybutora, data wydania

Brak nazwy wydawcy i dystrybutora

Jeżeli w książce brak nazwy wydawcy i nie można jej ustalić na podstawie źródeł spoza książki, przejmuje się do opisu nazwę dystrybutora. Jeżeli jednak nazwa dystrybutora również jest nieznana, w miejsce nazwy wydawcy podaje się określenie „wydawca nieznany” ujęte w nawias kwadratowy.

Data wydania

- Rok wydania określony liczbowo podaje się cyframi arabskimi, niezależnie od formy zapisu występującej w źródle danych: cyfry arabskie, rzymskie, wyrażenie słowne.
- Jeżeli w książce brak daty wydania i daty dystrybucji, w jej miejsce podaje się najpóźniejszą datę związaną z drukiem. Datę inną niż data wydania poprzedza się odpowiednim określeniem: „druk”, „copyright”

Data wydania nie jest znana

Jeżeli data jest znana z dokładnością do dziesięciolecia lub stulecia, stosuje się określenie „między ... a ...”, podając datę początkową i końcową danego dziesięciolecia lub stulecia. Do zapisu dat przybliżonych stosuje się określenia „ok.”, „przed”, „po”, „nie przed”, „nie po”, „między ... a ...”.

Przykład:

[Warszawa] : [wydawca nieznany], [między 1933 a 1939]

Przykłady:

- Warszawa : [wydawca nieznany], [2017]
[*Strefa uwag*: Rok wydania na podstawie daty wpływu egzemplarza obowiązkowego.]
- Bydgoszcz : Archikonfraternia Literacka w Warszawie. Dom w Bydgoszczy, 2014
[*Strefa uwag*: Miejsce wydania i nazwa wydawcy według serwisu e-ISBN, w książce podano tylko ISBN wydawcy.]

5.1 Strefa opisu fizycznego (książki):

- określenie formy książki i/lub objętość
- oznaczenie ilustracji
- format
- dodatek

Przykładowe schematy układu elementów

- Objętość : oznaczenie ilustracji ; format
- Objętość : oznaczenie ilustracji ; format + dodatek
- Objętość : oznaczenie ilustracji ; format + dodatek : opis fizyczny dodatku
- Określenie formy książki (objętość) : oznaczenie ilustracji ; format + dodatek (objętość dodatku : inne cechy fizyczne dodatku ; wymiary dodatku)

Przykłady:

- 1 teka (25 kart) ; 30 cm
- XX, 404 strony ; 28 cm
- Strony 146-211 ; 20 cm
- 71 stron, 12 stron tablic, 3 karty tablic :
ilustracje ; 20 cm
- 100 stron : fotografie, ilustracje, mapy, tablica
genealogiczna, wykresy ; 20 cm

5.2 Strefa opisu fizycznego (audiobooki):

- liczba nośników
- określenie nośnika dźwięku
- czas odtwarzania
- inne cechy fizyczne
- format (wymiary nośnika)
- dodatek

Przykładowe schematy układu elementów

- Liczba i określenie nośnika dźwięku ; format
- Liczba i określenie nośnika dźwięku (czas odtwarzania) ; format
- Liczba i określenie nośnika dźwięku (czas odtwarzania) : inne cechy fizyczne ; format
- Liczba i określenie nośnika dźwięku (czas odtwarzania) ; format + dodatek

Przykłady

- 1 CD (57 min 37 s)
- 2 płyty audio (30 min 20 s, 26 min 31 s)
[Dla poszczególnych płyt podano czasy ich odtwarzania.]
- 1 CD (74 min 36 s) : zapis cyfrowy, stereo
- 1 kasetta magnetofonowa : zapis analogowy, stereo, Dolby C

5.3 Strefa opisu fizycznego (e-booki):

- liczba nośników fizycznych
- określenie nośnika fizycznego
- inne cechy fizyczne
- format (wymiary nośnika)
- dodatek

Przykładowe schematy układu elementów

- Liczba i określenie nośnika fizycznego ; format
- Liczba i określenie nośnika fizycznego ; format + dodatek
- Liczba i określenie nośnika fizycznego :
oznaczenie innych cech fizycznych ; format
- Liczba i określenie nośnika fizycznego :
oznaczenie innych cech fizycznych ; format +
dodatek

E-booki

Format (wymiary nośnika) podaje się w centymetrach, zaokrąglając w górę do pełnego centymetra. Bierze się pod uwagę wymiary samego nośnika, nie uwzględniając wymiarów opakowania, np. kieszeni dyskietki lub innego pojemnika.

Przykład:

1 dysk optyczny (CD-ROM) : kolor ; 8 cm

6 Strefa serii i książki wielotomowej:

- tytuł właściwy serii i/lub książki wielotomowej
- dodatki do tytułu serii i/lub książki wielotomowej
- oznaczenie odpowiedzialności dotyczące serii i/lub książki wielotomowej
- oznaczenie podserii
- tytuł podserii
- ISSN
- numeracja związana z serią i/lub książką wielotomową

Przykładowe schematy układu elementów

Seria główna

- (Tytuł serii)
- (Tytuł serii ; numeracja)
- (Tytuł serii, ISSN ; numeracja)
- (Tytuł serii : dodatek do tytułu serii)
- (Tytuł serii : dodatek do tytułu serii ; numeracja)
- (Tytuł serii : dodatek do tytułu serii, ISSN ; numeracja)

Przykłady:

- (Mity, Obrazy, Symbole)
- (Wszystko o...)
- (Katalog Polskich Druków Muzycznych 1801-1875 w Bibliotekach Polskich ; 2)
- (Poètes d'Aujourd'hui, ISSN 0768-2085 ; 195)

Przykładowe schematy układu elementów

Podseria

- (Wyróżniający tytuł podserii)
- (Wyróżniający tytuł podserii ; numeracja podserii)
- (Wyróżniający tytuł podserii, ISSN podserii ; numeracja podserii)
- (Tytuł serii. Niewyróżniający tytuł podserii ; numeracja podserii)
- (Tytuł serii. Niewyróżniający tytuł podserii, ISSN podserii ; numeracja podserii)

Przykłady:

- (Harlequin Światowe Życie. Ekstra, ISSN 1899-9212 ; nr 14)
- (Zeszyty Naukowe / Politechnika Łódzka. Rozprawy Naukowe, ISSN 0137-4834 ; z. 483)
[*Strefa uwag*: Numeracja serii głównej: nr 1194.]
- (Studia Societatis Scientiarum Torunensis. Sectio D, Botanica ; vol. 1, nr 1)

Przykładowe schematy układu elementów

Książka wielotomowa

- (Tytuł książki wielotomowej)
- (Tytuł książki wielotomowej ; numeracja)
- (Tytuł książki wielotomowej : dodatek do tytułu)
- (Tytuł książki wielotomowej : dodatek do tytułu ; numeracja)

Przykłady:

- (Historia muzyki polskiej ; t. 10)
- (Handbuch der Musikwissenschaft ; 5)
- (The New Oxford history of music ; vol. 8)
- (Dzieje narodu i państwa polskiego ; III-65)

W przypadku książek (szczególnie z zakresu literatury pięknej), które nie są wydawane pod wspólnym tytułem jako części książki wielotomowej lub w ramach serii, ale które według informacji od autora i/lub wydawcy mają zgodnie z jego/ich zamierzeniem stanowić cykl, nie podaje się żadnych danych w strefie serii i książki wielotomowej.

Informacje o tzw. cyklu bez tytułu podaje się tylko w strefie uwag.

7. Strefa uwag

podaje się:

- dane należące do innych stref opisu bibliograficznego, których jednak przepisy nie pozwalają włączyć do odpowiedniej strefy lub też nakazują czy pozwalają podać tylko w strefie uwag
- dane wyjaśniające informacje podane w innych strefach opisu bibliograficznego
- dodatkowe informacje uznane za ważne.

Kolejność uwag

Uwagi dotyczące poszczególnych stref opisu bibliograficznego t.zn.: dotyczące tytułu, oznaczenia odpowiedzialności, oznaczenia wydania, adresu wydawniczego, opisu fizycznego, serii i książki wielotomowej, inne uwagi oraz identyfikatora i sposobu uzyskania książki.

Inne uwagi (wybór)

Następnie uwaga o:

bibliografii i indeksie,
ograniczeniu w rozpowszechnianiu,
grupie odbiorców,
wersji oryginalnej,
innej postaci fizycznej,
nagrodzie.

8. Strefa identyfikatora i sposobu uzyskania książki

- Strefa identyfikatora i sposobu uzyskania książki zawiera następujące elementy:
- identyfikator (ISBN)
- informacje uzupełniające
- sposób uzyskania książki.

ISBN (International Standard Book Number)

- Międzynarodowy Znormalizowany Numer Książki to niepowtarzalne oznaczenie cyfrowe identyfikujące jedno wydanie książki lub jego wariant różniący się formatem, rodzajem papieru, oprawą lub nośnikiem. W 1974 roku w Polsce został wprowadzony 10-cyfrowy ISBN, od 2007 roku stosuje się ISBN 13-cyfrowy.

Przykładowe schematy układu elementów:

- ISBN
- Warunki dostępności
- ISBN : warunki dostępności
- ISBN (informacja uzupełniająca)
- ISBN (informacja uzupełniająca) : warunki dostępności
- ISBN : warunki dostępności (informacja uzupełniająca)

Przykłady:

ISBN 83-7120-088-9 (całość)

ISBN 978-83-8061-338-6 (oprawa miękka ;
Wydawnictwo KUL)

ISBN 978-83-271-5786-7 (oprawa twarda ;
Wydawnictwo Dolnośląskie) : zł 19,99

ISBN 83-7120-104-4 (oprawa miękka ; cz. 4)

ISBN 978-83-62485-04-9 (błędny ; oprawa
miękka) : zł 59

Przykład opisu bibliograficznego:

Etyka Solidarności oraz Homo sovieticus /
Józef Tischner. — Wydanie 3. — Kraków :
Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, 2018.
— 295 stron ; 21 cm.

Indeks.

ISBN 978-83-240-5362-9 : zł 36,90

Przykład opisu bibliograficznego

Kulinarne pojedynki = Shokugeki no souma. 9 /
scenariusz Yuto Tsukuda ; rysunki Shun Saeki ;
współpraca Yuki Morisaki ; [tłumaczenie Beata
Trojnar]. — Warszawa : Wydawnictwo
Waneko, 2018. — 165, [25] stron : ilustracje ;
18 cm.

Tytuł oryginału: Shokugeki no Sōma. 9,
„Gyoku” no sedai. — Od 16 lat.

ISBN 978-83-8096-126-5 (t. 9) : zł 19,99

ISBN 978-83-8096-117-3 (seria)

Informacje ogólne

Przepisy katalogowania z użyciem Deskryptorów BN, materiały metodyczne, adaptacja i tłumaczenie formatu MARC21 znajdują się na stronie Biblioteki Narodowej w zakładce dla bibliotekarzy:

<http://przepisy.bn.org.pl>